

Handläggare: Svante Uhlin

Socialdepartementet

Socialförsäkringsenheten

Garantipensionsutredningens slutbetänkande Grundpension - några anslutande frågor, SOU 2020:32 – Yttrande från Offentliganställdas Förhandlingsråd

Offentliganställdas Förhandlingsråd, OFR, har tagit del av Garantipensionsutredningens slutbetänkande Grundpension – några anslutande frågor, SOU 2020:32, och vill härmed för sina medlemsförbunds räkning lämna följande synpunkter.

Sammanfattning

OFR tillstyrker förslagen i Garantipensionsutredningens slutbetänkande.

Bakgrund och överväganden

Utgångspunkten för de förslag som nu lämnas är att förslagen i delbetänkandet (SOU 2019:53) genomförs. I det nu aktuella slutbetänkandet föreslås ett antal ytterligare ändringar som är sammankopplade med delbetänkandets förslag om att ersätta garantipension och omställningspension i form av garantipension med grundpension och omställningspension form av grundpension.

De ytterligare förändringar som nu föreslås är

1. en anpassning av kraven på försäkringstid för vissa förmåner med anledning av riksdagens beslut att införa en riktålder i pensionssystemet,
2. att avskaffa två särregler för tillgodoräknande av försäkringstid – dels en regel som gör det möjligt för vissa försäkrade att tillgodoräkna sig bosättningsstid i sitt tidigare hemland som försäkringstid, dels en regel som möjliggör att

- försäkringstid som legat till grund för sjukersättning kan användas för att beräkna försäkringstid för grundskyddet inom den allmänna ålderspensionen,
3. att garantiersättning ska ersättas av en ny förmån, grundersättning.

När det gäller *de föreslagna anpassningarna med anledning av riktåldersreformen* i det allmänna pensionssystemet, till exempel en motsvarande höjning av tidigaste uttagstidpunkt för grundpension samt att försäkringstid för grundpension ska kunna tillgodoräknas till och med året före den tidigaste uttagstidpunkten och inte enbart till 64 år som idag, påminner OFR om att vi helt avstyrkte ett genomförande av den reformen. Det hindrar dock inte att OFR nu anser att det är logiskt och rimligt att i konsekvensens namn genomföra de ändringar som utredningen föreslår som är kopplade till riktåldersreformen avseende grundpension och omställningspension till grundpension.

Vad avser *särreglerna för tillgodoräknande av försäkringstid för vissa förmåner* anför utredningen när det gäller den så kallade *hemlandstidsregeln* att den inte fyller det syfte den ursprungligen tillskapades för, att den numera omfattar en avsevärt vidare krets än vad som ursprungligen avsetts och dessutom inte fyller samma behov av en grundläggande trygghet efter införandet av äldreförsörjningsstödet. Utredningen anser vidare att det inte heller finns något bärande skäl för att flyktingar och andra skyddsbehövande genom hemlandstidsregeln ska ges rätt till grundpension, som tillförsäkrar den berättigade en levnadsnivå som ligger högre än vad som garanteras alla, på gynnsammare villkor än andra. Utredningen föreslår också övergångsbestämmelser som innebär att redan utgående förmåner inte ändras.

OFR delar utredningens syn på frågan och kan på de skäl som anförs ansluta sig till utredningens förslag. OFR välkomnar också utredningens uppmaning till regeringen att överväga att utreda hur försörjningen bör lösas för dem som har en långvarigt nedsatt arbetsförmåga men som inte kan få sitt försörjningsbehov tillgodosett genom sjukersättningens och aktivitetsersättningens grundskydd, antingen för att de inte genom bosättning i Sverige var försäkrade för förmånen vid försäkringsfallet eller för att de inte har en tillräckligt lång försäkringstid.

Beträffande *frågan om försäkringstid för sjukersättning ska kunna räknas som försäkringstid för grundpension och omställningspension i form av grundpension*, menar utredningen att det i sig är mycket tveksamt ur ett systemperspektiv om en pensionsförmån (ålderspensionen) ens i undantagsfall bör grundas på bestämmelser vars syfte är att beräkna en sjukförsäkringsförmån. Dagens inkomstgrundade ålderspension är över huvud taget inte konstruerad som ATP var, fortsätter utredningen, och samspelar inte med garantipensionen eller den föreslagna grundpensionen på samma sätt som

folkpensionen och ATP gjorde. Förmånerna beräknas vidare inte på samma sätt enligt utredningen, vilket medför att ersättningsbeloppen i princip undantagslöst ändras och blir lägre när en sjukersättning i form av garantiersättning övergår till garantipension. Därmed har det som ursprungligen synes ha varit det enda skälet till undantagsbestämmelsen, dvs. att säkerställa en oförändrad ersättningsnivå, förlorat sin betydelse, anför utredningen. Det är vidare enligt utredningen svårt att motivera varför de försäkrade som haft hel sjukersättning behandlas förmånligare än de som haft tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels sjukersättning.

OFR anser att utredningen resonerat riktigt när det gäller frågan om försäkringstid för sjukersättning ska påverka grundpensionens storlek och kan ställa sig bakom utredningens förslag att avskaffa dagens särreglering.

Avseende frågan om att *ersätta dagens garantiersättning med grundersättning* kan även här OFR ansluta sig till utredningens slutsatser och förslag. Förändringen kan ses som en naturlig följd av motsvarande ändring avseende grundskyddet i ålderspensionen som utredningen har föreslagit i sitt tidigare delbetänkande. Dagens regelverk för grundskyddet i sjukersättningssystemet bibehålls i allt väsentligt med undantag för de relativt små ändringar som föreslås motsvarande dem som föreslås för grundpensionen, exempelvis att också år med förvärvsinkomster ska kunna räknas som försäkringstid vid beräkningen av grundersättningen.

Lars Fresker
Ordförande
Offentliganställdas Förhandlingsråd